

BONUS

TER DISCUSSIE

ARTIKEL

Breed motorisch opleiden, een kritische blik

Gelukkig is er steeds meer aandacht voor bewegen, gezondheid en motoriek. Niet alleen in vakliteratuur maar ook via webinars, scholingen en de lokale en landelijke media, wordt kennis en informatie gedeeld. Bewegen en gezondheid is hot. Steeds meer deskundigen, stakeholders, opiniemakers, schrijvers en andere belanghebbenden geven gevraagd en ongevraagd hun mening, al dan niet gebaseerd op (wetenschappelijke) kennis en gedreven/gemotiveerd door (eigen) belang. Belangen zoals: product- of kennisverkoop, waarschuwen van (delen van) de samenleving, beleid en gewin. Vraagt al die aandacht niet ook om een kritische blik? | [Tekst Jaap Verhagen](#)

Wanneer ik lees wat er op internet, in vakliteratuur en via andere media wordt beweerd over wat er zou moeten gebeuren om het aanleren van bewegen te verbeteren, schrik ik regelmatig. De aannames, beperkte onderzoeken en daaraan gekoppelde inzichten buitelen over elkaar heen. In dit artikel plaats ik enkele kritische vragen bij inzichten en conclusies die worden getrokken en die volgens mij veelal verfijning behoeven.

Mijn scepsis komt voort uit eigen ervaringen, gesprekken met collega's en literatuur die ik lees. Breed Motorisch Opleiden (BMO) definieer ik als aandacht voor een bre(e)d(er) scala aan motorische vaardigheden. Bijvoorbeeld binnen hockey niet alleen aandacht voor het pushen en stoppen van een hockeybal, maar juist ook aandacht voor wenden en keren en het belang van een goed evenwicht om dat goed te kunnen. BMO wordt regelmatig bejubeld, waarbij de totale onderwijs- en mensvisie van de jubelaars buiten beeld blijft, of niet aanwezig is. Het lijkt dan net alsof (motorisch) opleiden vanzelf beter wordt als deze maar breed (genoeg) is. Ik zie ook vaak een vrij eenzijdig beeld met een sterke nadruk op cijfers en resultaten. Ik mis hierin de nuance van een bredere kijk op (motorische) ontwikkeling. Hoe wordt het kind geholpen om in de wereld te staan? Welke visie wordt uitgedragen? Deze visie blijft

vaak onderbelicht. Uitwerking van een (opleidings-/mens-/kind)visie is vaak beperkt of ontbreekt zelfs helemaal.

De claim van BMO

In een overzichtsartikel uit 2020 schrijven Hoofwijk et al dat de breed motorische ontwikkeling (BMO) claimt bij te dragen aan drie aspecten (Hoofwijk et al, 2020): Een verbetering van de gezondheid, een vergroting en/of verbreding van de sportparticipatie en aan persoonlijke ontwikkeling. Welke persoonlijke ontwikkeling wordt in dat artikel niet helemaal duidelijk.

Het Athletic Skills Model (ASM) (www.athleticskillsmodel.nl), Multimove (www.sport.vlaanderen/sportactiviteiten/voor-elke-leeftijd-wat/multimove/), Eco-coach (www.eco-coach.nl), Nijntje beweegdiploma (www.dutchgymnastics.nl/beweegdiploma/) en Monkey Moves (www.monkeymoves.com) zijn voorbeelden van aanbieders die een programma verzorgen dat bijdraagt aan een brede motorische ontwikkeling. Het valt op dat de uitwerking van de diverse BMO-programma's per aanbieder verschillend is.

Mijn eerste kritische vraag is deze: Hoe wordt deze breed motorische ontwikkeling vormgegeven bij kinderen die minder plezier beleven aan bewegen, bij kinderen die minder goed kunnen meekomen en moeite hebben om samen met andere kinderen te bewegen?

Ten tweede is er de vraag naar hoe breed deze ontwikkeling is. En is het aanbieden van (deze) bewegingsactiviteiten/oefeningen dan voldoende en welke activiteiten/oefeningen zijn dit dan precies? Zijn er ook minder geschikte

activiteiten? Wat maakt activiteiten geschikt en waar is dit dan van afhankelijk?

Een sprong voorwaarts

Kenniscentrum sport & bewegen (www.kenniscentrum-sportenbewegen.nl) citeert, onder andere op haar website, Marieke van der Plas, directeur van de KNGU, die zegt dat ouders een sprong ervaren in de ontwikkeling van hun kind na het doorlopen van een BMO-programma. Over welke ontwikkeling gaat het dan? Gaat dat om motorische ontwikkeling? Cognitieve ontwikkeling of sociaal en emotionele ontwikkeling? Of alle drie? En was die sprong eerder niet zichtbaar? En hoe komt dat dan? Door het programma of door de trainers of door beide? Of enkel door het feit dat kinderen meer bewegen? Sommige programma's leiden ook trainers op. Bij welke groepen worden deze trainers dan ingezet? Is daar beleid op gemaakt? Worden die trainers begeleid? Wat is dan het verschil tussen wel en niet opgeleide trainers? Hoe worden die verschillen erkend en eventueel 'opgelost'?

Zijn de trainers die een dergelijk programma niet gevolgd hebben, minder in staat om breed op te leiden en wat zijn dan hun pedagogische, didactische en methodische tekorten? Is er enig wetenschappelijk bewijs dat een BMO-programma betere resultaten oplevert, dan een niet BMO-programma? En welke concrete resultaten zijn dit dan? En is het dan ook niet 'logisch' dat BMO-geschoolde trainers en begeleiders worden ingezet bij de jongste jeugd?

Het feit dat de beginnende, en de vaak minst 'goede' trainers, de trainingen geven aan de minst vaardige spelers bij een sportclub. Is dit niet een veel grotere belemmering, dan het wel of niet breed motorisch opleiden van bijvoorbeeld de onder 8 voetballers?

Homo Adidas

BMO propageert een andere manier van denken over sporten, spelen en bewegen. Zo klinkt de visie die ASM uitdraagt in eerste instantie erg kindgericht. 'Het ASM draagt bij aan een optimale (talent)ontwikkeling voor ieder kind en adolescent van elk bewegingsniveau. De leerling staat centraal in een andere manier van denken over bewegen. Hierdoor ontstaat een kwaliteitsslag in bewegen, wat leidt tot minder blessures, meer creativiteit en een verbetering van de fitheid.'

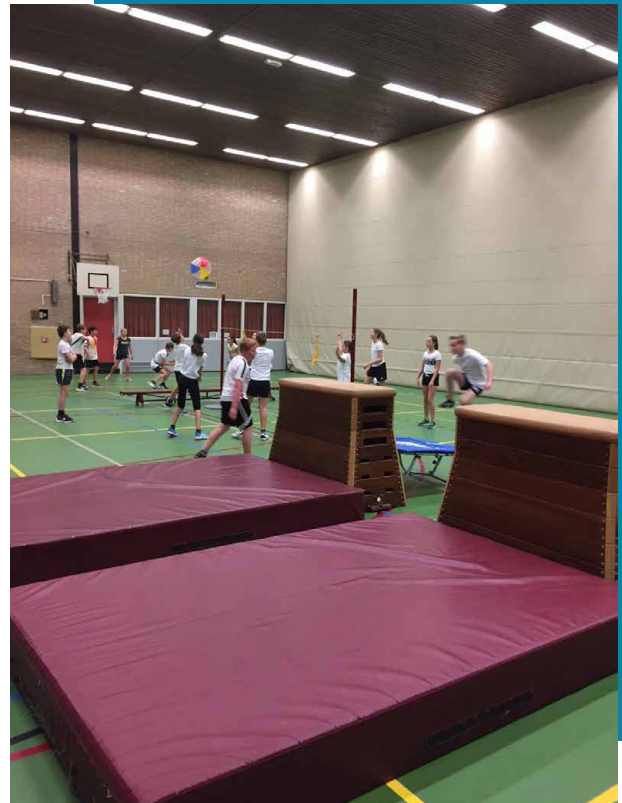
De MQ-scan (www.mqscan.nl), die zich baseert op het gedachtegoed van ASM, is meer uitgesproken in haar keuze. 'Motoriek speelt een cruciale rol in de gezondheid van kinderen. MQ Scan heeft een unieke methode ontwikkeld om de motorische ontwikkeling van kinderen te meten én verbeteren in de basisschooltijd. Snel, simpel en betrouwbaar', zo is te lezen op de site.

In dit verband wil ik de steeds populairder wordende physical literacy-gedachte (Whitehead, 2010) onder de aandacht brengen. Het tijdschrift LO Magazine nummer 8 van 2019 is volledig gewijd aan dat thema. In dezelfde editie worden de uitgangspunten van de physical literacy-gedachte door

Brouwer en Jacobs besproken. In een kritische verkenning onderzoeken ze welke meerwaarde dit concept kan hebben ten opzichte van 'meervoudige deelnamebekwaamheid'. In hoeverre leren kinderen meer dan alleen bewegen en worden ze dus ook bekwaamer in bijvoorbeeld samenwerken, doorzetten, overleggen, structureren, nadenken, verbanden leggen, et cetera, als algemene doelstellingsformulering voor het bewegingsonderwijs? Om de vergelijking compleet te maken nemen zij de visie van Biesta het concept Positive Youth Development (PYD) in hun reflectie mee. PYD is een pedagogische aanpak waarin de positieve persoonlijke ontwikkeling van kinderen centraal staat. Een ontwikkeling die op maat wordt vormgegeven, met aandacht voor de persoonlijkheidskenmerken van ieder kind. Een ontwikkeling waarbij motoriek altijd een relatie heeft met fysieke, cognitieve en sociaal/emotionele ontwikkeling.

Brouwer en Jacobs (2019) komen tot de conclusie dat er voldoende aandacht wordt besteed aan de meervoudige deelnamebekwaamheid maar dat het domein subjectivering waarover Biesta (2015) spreekt, nogal in de schaduw blijft. Het kind dat als het ware in de wereld, deze leert ontdekken, exploreren, bespelen en manipuleren. Krijgt het kind voldoende mogelijkheden om de wereld waarin zij beweegt zelf te ontdekken en zelf betekenis te geven aan die beweegomgeving? Of is deze vooral door de beweegprofessional vormgegeven middels (gestandaardiseerde) voorschriften vanuit een aangeleerde methodiek en didactiek?

Wat mij ook opvalt is dat persoonlijke ontwikkeling en sociaal/emotionele ontwikkeling uit elkaar worden gehaald

door het Kenniscentrum Sport Bewegen. Is sociaal/emotionele ontwikkeling niet een onderdeel van de persoonlijke ontwikkeling, net als de fysieke, motorische en cognitieve ontwikkeling? Een kritiek van Davids (2021) die beweert dat de over-gestructureerde aanpak in *deliberate practise* juist zorgt voor veel sport drop-outs en pleit voor een meer ecologisch dynamische benadering waarbij de nadruk eerst op kinderen dient te zijn en dan pas op atleten.

De claim dat een brede motorische ontwikkeling zorgt dat ieder kind met plezier gaat en blijft sporten en bewegen, een leven lang, lijkt dan ook niet meer dan een deel van de waarheid. Als die ontwikkeling niet zo breed is, maar wel gericht op het eigen kunnen en eigen beleven, zal het kind en later de volwassene zijn leven lang blijven bewegen. Extra aandacht, extra plezier, niet alleen uit meer succes, maar ook uit herhaald succes en samen succes lijken van wezenlijk belang voor een levenslange deelname aan sportactiviteiten.

Zijn kinderen voor hun optimale ontwikkeling meer gebaat bij motorisch vaardigheden of juist ook bij sociale, cognitieve en mentale vaardigheden? Welke mate van vaardigheid is belangrijk? Is het belangrijk om daar een maat aan te hangen? En wie bepaalt dat uiteindelijk?

Hoe dan wel? Dat kan ik niet exact zeggen. Wel wordt mij helder dat ik de ontwikkelingen kritisch wil blijven bevragen op hun onderliggende uitgangspunten en hun geclaimde resultaten en successen. En daarbij mag zo af en toe best wat meer nuance worden aangebracht.

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat initiatieven en inzichten soms wel heel gemakkelijk in de armen worden gesloten, zonder dat mensen zich afvragen in hoeverre deze nieuwe ontwikkelingen passen binnen hun eigen mens-, opleidings- en onderwijsvisie en de manier waarop je die vorm zou willen geven. ●

Bronnen

- Biesta, (2015). *What is Education For? On Good Education, Teacher Judgement, and Educational Professionalism*. European Journal of Education, January.
- Brouwer, B., & Jacobs, F. (2019) Bewegingsonderwijs: Doen we nog de goede dingen? Een kritische reflectie op het bewegingsonderwijs vanuit drie perspectieven. *LO Magazine*, 107 (8), 6-1.
- Culp, B. (2020). *Everyone matters; eliminating dehumanizing practices in physical education*. Joperd (1).
- Davids, K. (2021). *Blowing the whistle on traditional sports coaching*, Sheffield Hallam University.
- Dekkers, M. (2006). *Lichamelijke oefening*. Amsterdam: Atlas Contact Uitgeverij.
- Dijkhoff H. (2016). *Motorisch leren, stand van zaken*. *LO Magazine*, 104 (7), 6-7.
- Hadders-Algra, M. en Dirks, T. *De motorische ontwikkeling van de zuigeling*. Springer, 2000
- Hoofwijk, M. et al (2020). *Brede motorische ontwikkeling van kinderen Nut en noodzaak*, Sportgericht (6).
- Levine, J. (2007). Nonexercise activity thermogenesis. Liberating the life-force. *Journal of Internal Medicine*.
- Mann, T. (2015). *Secrets from the eating lab*. Harper.
- Chiara, V. de (2010). *Voluntary exercise and sucrose consumption enhance cannabinoid CB1 receptor sensitivity in the striatum*. Neuropsychopharmacology.
- Platvoet, S., Teunissen, J.W., & Rözer, M. (2016). Bewegen moet je leren. *LO Magazine* 104 (7), 34-37.
- Safron, C., & Landli, D. (2021). *Beyond the beebz; affect, Fitness Gram, and diverse youth*, Sport, Education and Society.
- Whitehead, M. (2010). The Concept of Physical Literacy. In M. Whitehead (Ed.): *Physical Literacy throughout the Life Course* (10-20). Abingdon, Oxford: Routledge.

<https://www.allesoversport.nl/thema/beweegstimulering/met-het-asm-krijgt-ieder-talent-de-ruimte/>
<https://www.sportknowhowxl.nl/nieuws-en-achtergronden/nieuwsberichten/nieuwsbericht/124877/een-breed-motorische-ontwikkeling-als-sleutel-tot-een-leven-lang-plezier-in-sport-en-bewegen>
<https://www.sportknowhowxl.nl/nieuws-en-achtergronden/nieuwsberichten/nieuwsbericht/125833/>

Contact

jaapverhagen@me.com

Jaap Verhagen is opgeleid als docent bewegingsonderwijs en gezondheidszorg en welzijn en behaalde een master in leren in innoveren. Hij is werkzaam (geweest) als (opleidingsdocent) bewegingsonderwijs in PO, VO, MBO en HBO en als coach en opleider in de sport- en fitnessbranche. Voor meer informatie: www.veronon.nl

Kernwoorden

motorisch leren, breed motorisch opleiden, onderwijsvisie, persoonlijke ontwikkeling, subjectivering, doelstelling

Om niet alleen te schrijven, maar juist ook te proberen bewegingsonderwijs en sport te verbeteren ga ik graag met mensen in gesprek. Het platform sport is in oprichting. Een plaats waar mensen kunnen samen denken, kunnen innoveren, kennis kunnen halen en brengen, kortom elkaar kunnen helpen om betere beweegprofessionals te worden. Klopt er zijn al veel andere initiatieven. Wil je echter graag je blik verruimen en spreekt de tekst in dit artikel je aan neem dan contact op via jaapverhagen@me.com